

Bank Spółdzielczy w Pucku

**Informacja w zakresie systemu
zarządzania ryzykiem w Banku
Spółdzielczym w Pucku**

I. Podstawowe założenia procesu zarządzania ryzykiem

- 1.** Podejmowanie ryzyka zmusza Bank do koncentrowania uwagi na powstających zagrożeniach, poszukiwania adekwatnych form obrony przed nimi i dostosowywania działalności do zmieniających się warunków zewnętrznych. Ostrożnościowe podejmowanie ryzyka, oznacza utrzymywanie racjonalnej równowagi pomiędzy prowadzeniem działalności przychodowej i kontrolowaniem ryzyka.
- 2.** W celu zachowania równowagi między procesami wymienionymi w pkt. 1 (tj. działalnością przychodową a ryzykiem) realizowane są zadania, związane z analizą wartości podstawowych mierników charakterystycznych dla poszczególnych rodzajów ryzyka.
- 3.** Do głównych zadań w zakresie zarządzania ryzykiem w Banku należy: dostarczanie informacji na temat ryzyka i jego profilu, stosowanie działań profilaktycznych redukujących ryzyko i jego skutki, monitorowanie dopuszczalnego poziomu ryzyka, szacowanie wymogów kapitałowych na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka, raportowanie wyników oceny ryzyka oraz adekwatności kapitałowej Zarządowi i Radzie Nadzorczej, wykorzystywanie przez Zarząd i Radę Nadzorczą wyników audytu wewnętrznego do bieżącego zarządzania i nadzoru nad ryzykiem.
- 4.** Bank zarządza rodzajami ryzyka uznanymi przez Bank za istotne zgodnie z obowiązującymi wewnętrznymi regulacjami zarządzania tymi rodzajami ryzyka.
- 5.** Na system zarządzania każdym rodzajem ryzyka składa się:
 - procedura opisująca zasady zarządzania ryzykiem;
 - identyfikacja, pomiar (w tym: testy warunków skrajnych) i monitorowanie;
 - system limitów ograniczających ryzyko;
 - system informacji zarządczej;
 - odpowiednio dostosowana organizacja procesu zarządzania.
- 6.** Do rodzajów ryzyka uznanymi przez Bank za istotne, o których mowa w pkt. 4, zaliczane są:
 - **ryzyko kredytowe;**
 - **ryzyko operacyjne, w tym ryzyko modeli;**
 - **ryzyko walutowe;**
 - **ryzyko koncentracji;**
 - **ryzyko płynności, w tym ryzyko finansowania i utraty reputacji;**
 - **ryzyko stopy procentowej w portfelu bankowym;**
 - **ryzyko kapitałowe, w tym ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej;**
 - **ryzyko braku zgodności.**
- 7.** Oprócz ryzyk istotnych, Bank wyróżnił również ryzyka (których nie traktuje jako istotne):
 - **ryzyko wynikające ze zmian otoczenia makroekonomicznego;**
 - **ryzyko wynikające ze sprzedaży produktów ubezpieczeniowych.**

II. Organizacja procesu zarządzania ryzykiem z uwzględnieniem trzech niezależnych poziomów

1. Funkcjonujący w Banku system zarządzania ryzykiem i system kontroli wewnętrznej jest zorganizowany na trzech niezależnych poziomach:

- na pierwszy poziom składa się zarządzanie ryzykiem w działalności operacyjnej Banku;
- na drugi poziom składa się:
 - zarządzanie ryzykiem przez pracowników na specjalnie powoływanych do tego stanowiskach lub w komórkach organizacyjnych (zwane dalej „zarządzaniem ryzykiem na drugim poziomie”),
 - działalność komórki do spraw zgodności;
- na trzeci poziom składa się działalność komórki audytu wewnętrznego, przy czym w związku z uczestnictwem Banku w Systemie Ochrony, tę działalność wykonuje Spółdzielnia.

2. Zarządzanie ryzykiem na drugim poziomie, jest niezależne od zarządzania ryzykiem na pierwszym poziomie.

3. Jednostki biznesowe, w systemie zarządzania ryzykiem:

- podejmują decyzje w ramach przyznanych kompetencji i ustalonych limitów;
- przestrzegają ustalonych mechanizmów kontrolnych;
- współpracują z komórkami organizacyjnymi odpowiedzialnymi za zarządzanie ryzykiem na drugim poziomie; w tym raportują do tych komórek odnośnie zbliżania się do limitu.

4. Pracownicy/komórki organizacyjne odpowiedzialne za zarządzanie ryzykiem na drugim poziomie wykonują zadania związane z identyfikacją, pomiarem lub szacowaniem, kontrolą, monitorowaniem oraz sprawozdawaniem każdego istotnego ryzyka, które są szczegółowo opisane w zasadach zarządzania poszczególnymi rodzajami istotnego ryzyka.

5. Pracownicy/komórki organizacyjne odpowiedzialne za zarządzanie ryzykiem na drugim poziomie:

- przeprowadzają identyfikację wszystkich istotnych rodzajów ryzyka, na jakie narażony jest Bank;
- przeprowadzają pomiar lub ocenę ryzyka, w tym testy warunków skrajnych z uwzględnieniem odpowiedniego zakresu scenariuszy;
- proponują limity ograniczające ryzyko (również w zakresie ich aktualizacji) z uwzględnieniem:
 - specyfiki i skali prowadzonej przez Bank działalności (również w ujęciu perspektywicznym);
 - wyników testów warunków skrajnych;
 - interakcji pomiędzy poszczególnymi rodzajami ryzyka (w miarę możliwości);
- monitorują wykorzystanie obowiązujących limitów (w tym pod kątem występujących trendów) oraz apetytu na ryzyko; proponują działania naprawcze w przypadku przekroczenia limitów;
- przekazują Radzie Nadzorczej i Zarządowi wszelkie istotne informacje związane z ryzykiem;
- dokonują przeglądu oraz aktualizacji strategii zarządzania ryzykiem;
- uczestniczą w opracowywaniu strategii zarządzania Bankiem;

- uczestniczą w ocenie ryzyka wynikającego z nowych produktów lub projektów Banku;
- przeprowadzają testowanie pionowe zgodnie z zakresem i częstotliwością określoną w macierzy funkcji kontroli ryzyka.

6. Komitet Audytu wspiera działania Rady Nadzorczej Banku w zakresie sprawozdawczości finansowej i systemu kontroli wewnętrznej oraz systemu zarządzania ryzykiem.

7. Rada Nadzorcza w systemie zarządzania ryzykiem sprawuje nadzór nad wprowadzeniem systemu zarządzania ryzykiem, w tym ryzykiem braku zgodności oraz ocenia jego adekwatność i skuteczność, w tym:

- zatwierdza, określony przez Zarząd, akceptowalny ogólny poziom ryzyka oraz monitoruje jego przestrzeganie;
- zatwierdza, przyjętą przez Zarząd, strategię zarządzania Bankiem oraz nadzoruje jej przestrzeganie;
- monitoruje, czy strategia zarządzania Bankiem, strategia zarządzania ryzykiem, apetyt na ryzyko, polityki oraz procedury są wdrażane w spójny sposób, a realizacja celów strategicznych następuje zgodnie z długoterminowym interesem finansowym Banku, w tym koniecznością spełniania wymogów ostrożnościowych w zakresie funduszy własnych i płynności;
- zatwierdza, przyjętą przez Zarząd Banku, strategię zarządzania ryzykiem oraz monitoruje jej przestrzeganie;
- sprawuje nadzór nad opracowaniem, przyjęciem i wdrożeniem procedur, na podstawie których funkcjonować ma w Banku system zarządzania ryzykiem; nadzoruje ich przestrzeganie;
- dokonuje rzetelnej i konstruktywnej oceny informacji przedstawianych przez Zarząd lub jego członków;
- wybiera członków Zarządu posiadających odpowiednie kwalifikacje do sprawowania wyznaczonych im funkcji;
- monitoruje skuteczność czynności wykonywanych przez członków Zarządu w związku z realizacją ich zadań w zakresie systemu zarządzania Bankiem;
- sprawuje nadzór nad wykonywaniem przez członków Zarządu obowiązków, o których mowa w następnym, tj. 8 punkcie, w tym w szczególności w ramach przypisanych im obowiązków na pierwszym poziomie i drugim poziomie w zakresie zarządzania ryzykiem;
- określa zasady raportowania do Rady Nadzorczej o rodzajach i wielkości ryzyka w działalności, po uprzednim przedstawieniu propozycji przez Zarząd, w sposób umożliwiający nadzorowanie systemu zarządzania ryzykiem w Banku;
- zatwierdza zasady przeprowadzania testów warunków skrajnych w odniesieniu do poszczególnych rodzajów ryzyka,
- corocznie ocenia adekwatność i skuteczność systemu zarządzania ryzykiem.

8. Zarząd w systemie zarządzania ryzykiem projektuje, wprowadza oraz zapewnia działanie, spójne ze strategią zarządzania Bankiem, systemem zarządzania ryzykiem, w tym:

- określa bieżącą i przyszłą gotowość Banku do podejmowania ryzyka;
- opracowuje i przyjmuje strategię zarządzania Bankiem i strategię zarządzania ryzykiem;
- odpowiada za opracowanie, przyjęcie i wdrożenie procedur dotyczących zarządzania oraz zapewnia wdrożenie planów w zakresie systemu zarządzania ryzykiem

opracowuje i akceptuje politykę oraz zapewnia wdrożenie procedur; monitoruje ich przestrzeganie;

- odpowiada za oszacowanie kapitału wewnętrznego na poziomie zapewniającym pokrycie wszystkich istotnych rodzajów ryzyka;
- zapewnia strukturę organizacyjną dostosowaną do wielkości i profilu ponoszonego ryzyka i umożliwiającą skuteczne wykonywanie zadań, w tym: wprowadza podział realizowanych w Banku zadań, zapewniający niezależność zarządzania ryzykiem na pierwszym poziomie od zarządzania ryzykiem na drugim poziomie;
- nadzoruje zarządzanie ryzykiem na pierwszym i drugim poziomie;
- nadzoruje wielkość i profil ryzyka w Banku;
- ustanawia odpowiednie zasady raportowania, w tym zasady raportowania Zarządu do Rady Nadzorczej; ustanawia zasady raportowania przez jednostki organizacyjne, komórki organizacyjne oraz stanowiska organizacyjne Banku o rodzajach i wielkości ryzyka w działalności, w sposób umożliwiający monitorowanie poziomu ryzyka w Banku;
- wprowadza niezbędne korekty i udoskonalenia systemu zarządzania w przypadku zmiany wielkości i profilu ryzyka w działalności Banku oraz czynników otoczenia gospodarczego lub wykrycia nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu zarządzania;
- odpowiada za opracowanie, wprowadzenie oraz aktualizację polityki wynagrodzeń;
- zatwierdza przyjęte rodzaje limitów oraz ich wysokość.

9. Zarządzanie ryzykiem jest zorganizowane w sposób umożliwiający zapobieganie konfliktom interesów pomiędzy pracownikami, czy też jednostkami organizacyjnymi Banku.

III. Informacja zarządcza dotycząca zarządzania ryzykiem

1. Podstawę monitorowania procesu zarządzania ryzykiem w Banku stanowi formalnie ustanowiony system informacji zarządczej.

2. System sprawozdawczości zarządczej dostarcza informacji na temat:

- rodzajów i wielkości ryzyka w działalności Banku;
- profilu ryzyka;
- stopnia wykorzystania limitów wewnętrznych;
- wyników testów warunków skrajnych;
- skutków decyzji w zakresie zarządzania ryzykiem.

3. Monitorowanie ryzyka odbywa się z częstotliwością umożliwiającą dostarczenie informacji o zmianach profilu ryzyka Banku.

4. Zakres oraz szczegółowość sprawozdań wewnętrznych są dostosowane do rodzaju raportowanego ryzyka oraz odbiorców informacji.

5. Rzetelność, dokładność oraz aktualność dostarczanych informacji zapewnia wprowadzony w Banku system kontroli wewnętrznej.

6. Szczegółowe zasady działania systemu informacji zarządczej reguluje w Banku odrębna procedura; ponadto w regulacjach dotyczących zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka

bankowego został określony w sposób ogólny zakres informacji zarządczej z obszaru, którego dotyczy regulacja.

7. W szczególności, w ramach systemu informacji zarządczej Zarząd:

- informuje Radę Nadzorczą o stanie realizacji strategii zarządzania Bankiem (w okresach rocznych) i strategii zarządzania ryzykiem (w okresach kwartalnych) oraz najważniejszych kwestiach z tym związanych,
- regularnie, a w razie potrzeby niezwłocznie, informuje Radę Nadzorczą o kwestiach istotnych dla oceny sytuacji Banku oraz zarządzania Bankiem,
- zapewnia Radzie Nadzorczej dostęp do aktualnych informacji we wszystkich obszarach objętych kompetencją Rady Nadzorczej, a w razie potrzeby także przetworzenie tych informacji do zwięzłej i zrozumiałej dla członków Rady Nadzorczej formy.

IV. Cele strategiczne oraz polityki w zakresie zarządzania istotnymi rodzajami ryzyka

Ryzyko kredytowe

1. Cele strategiczne w zakresie ryzyka kredytowego obejmują (wskazane cele obejmują ryzyko wynikające z wszystkich aktywów Banku):

- wdrożenie systemu zarządzania ryzykiem kredytowym zapewniającego stabilny rozwój optymalnego jakościowo portfela kredytowego;
- utrzymywanie jakości portfela kredytowego Banku, wyrażonej udziałem kredytów zagrożonych w kredytach ogółem na poziomie nie wyższym od 6%;
- utrzymywanie pokrycia rezerwami celowymi i odpisami na odsetki należności zagrożonych od podmiotów sektora niefinansowego i instytucji rządowych lub samorządowych na poziomie co najmniej 33%;
- identyfikacja oraz maksymalne ograniczenie zagrożenia utraty płynności oraz wypłacalności dłużnika poprzez właściwą identyfikację, administrowanie i zarządzanie ekspozycjami nieobsługiwanyymi i restrukturyzowanymi;
- ograniczanie ryzyka utraty wartości aktywów, wynikającego z pozostałych (poza kredytami) aktywów Banku;
- ograniczanie ryzyka kredytowego wynikającego z transmisji ryzyka powiązanego z czynnikami środowiskowymi (w tym ze zmianą klimatu), społecznymi i związanymi z zarządzaniem (czynniki ESG) na jakość ekspozycji kredytowych oraz zdolność kredytobiorcy do obsługi zadłużenia.

2. Bank realizuje cele strategiczne poprzez:

- stosowanie odpowiednich standardów zawartych w regulacjach kredytowych, w szczególności dotyczących oceny zdolności kredytowej klientów Banku oraz prowadzenia monitoringu kredytów;
- ustanawianie skutecznych i adekwatnych do ponoszonego ryzyka zabezpieczeń spłaty kredytów, w szczególności: weryfikacja ich wartości i płynności, zarówno podczas oceny wniosku kredytowego, jak i w ramach prowadzonego monitoringu, ograniczanie ryzyka prawnego w procesie ustanawiania zabezpieczeń;
- inwestowanie nadwyżek zgromadzonych środków na lokatach w Banku Zrzeszającym lub za pośrednictwem Banku Zrzeszającego w innych instrumentach finansowych

w ramach limitów ustanowionych w ramach Systemu Ochrony SGB; Bank zakłada, że maksymalna kwota instrumentów finansowych, innych niż wyemitowane przez Skarb Państwa lub NBP nie może przekroczyć 90% funduszy własnych Banku.

- utrzymywanie w bilansie Banku tylko portfeli aktywów o charakterze bankowym;
- utrzymywanie aktywów obciążonych najwyższym ryzykiem kredytowym, tj. portfela kredytów podmiotów niefinansowych (w wartości bilansowej netto powiększone o zobowiązania pozabilansowe dotyczące finansowania) na poziomie 80% ich udziału w sumie bilansowej powiększonej o zobowiązania pozabilansowe udzielone dotyczące finansowania;
- dostarczanie Zarządowi Banku informacji o poziomie ryzyka kredytowego umożliwiających podejmowanie ostrożnościowych, zasadnych decyzji dotyczących działalności kredytowej Banku;
- identyfikację klientów prowadzących działalność gospodarczą lub rolniczą o podwyższonym ryzyku ESG oraz analizę wpływu ryzyka ESG na zdolność kredytową tych klientów, na etapie udzielania kredytu lub przedłużania okresu kredytowania oraz monitoringu,
- ograniczanie udzielania nowego finansowania klientom o podwyższonym ryzyku ESG.

Ryzyko koncentracji

1. Cele strategiczne w zakresie ryzyka koncentracji obejmują:

- utrzymywanie umiarkowanie zdywersyfikowanego portfela kredytowego w zakresie uwarunkowanym terenem działania Banku;
- bezwzględne przestrzeganie limitów dużych ekspozycji określonych w CRR.

2. Bank realizuje cele strategiczne poprzez:

- angażowanie się Banku w branże, w których obsłudze Bank posiada wieloletnie doświadczenie oraz ustalanie limitów koncentracji w pojedyncze branże;
- ograniczenie łącznej kwoty dużych ekspozycji do poziomu 300 % kapitału Tier I;
- ograniczenie łącznej kwoty zaangażowania w jeden podmiot lub podmioty powiązane do poziomu 19% kapitału Tier I;
- ograniczenie kredytowania członków Zarządu lub Rady Nadzorczej, osób zajmujących stanowiska kierownicze, podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie członkiem Zarządu lub Rady Nadzorczej lub osobą zajmującą kierownicze stanowisko w Banku, których zaangażowanie w Banku wyniosłoby 20% kapitału podstawowego Tier I;
- ograniczanie ryzyka koncentracji w ten sam rodzaj zabezpieczenia w postaci hipoteki poprzez opracowanie i stosowanie odpowiednich standardów postępowania dotyczących zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie.

Ryzyko ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie

1. Cele strategiczne w zakresie ryzyka związanego z udzielaniem kredytów zabezpieczonych hipotecznie obejmują:

- wdrożenie, weryfikację i aktualizację zasad zarządzania ryzykiem w obszarze związanym z ekspozycjami zabezpieczonymi hipotecznie, które będą uwzględniały

w sposób adekwatny do skali prowadzonej działalności zapisy dobrych praktyk w zakresie zarządzania ekspozycjami kredytowymi zabezpieczonymi hipotecznie;

- prowadzenie działalności w zakresie związanym z udzielaniem kredytów zabezpieczonych hipotecznie mającej na celu utrzymanie zaangażowania na nieistotnym poziomie;
- utrzymywanie udziału portfela kredytów zagrożonych zabezpieczonych hipotecznie na poziomie nie wyższym od 5% całego portfela kredytów zabezpieczonych hipotecznie;
- zaangażowanie się w ekspozycje kredytowe zabezpieczone hipotecznie maksymalnie do 95% ich udziału w portfelu kredytowym;
- zaangażowanie się w ekspozycje kredytowe zabezpieczone hipotecznie na nieruchomościach mieszkalnych dla klientów detalicznych oprocentowanych stałą stopą procentową lub okresowo stałą stopą procentową przy uwzględnieniu limitów ograniczających ryzyko stopy procentowej.

2. Bank realizuje cele strategiczne poprzez:

- udzielanie kredytów zabezpieczonych hipotecznie, tym klientom detalicznym, w przypadku których poziom relacji wydatków związanych z obsługą zobowiązań kredytowych i innych niż kredytowe zobowiązań finansowych do dochodów tych klientów (wskaźnik DStI) nie przekracza poziomów określonych w poniższej tabeli:

Warunki			Maksymalny poziom Dtl/DStI nie więcej niż
dochód netto wnioskodawcy PWP – przeciętne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw	okres kredytowania	miejsce zamieszkania - wieś - małe miasto <= 50 tys. - duże miasto > 50 tys.	
dochód ≤ PWP	okres ≤ 5 lat	wieś	55%
		małe miasto	50%
		duże miasto	45%
	okres > 5 lat	wieś	50%
		małe miasto	45%
		duże miasto	40%
dochód > PWP	okres ≤ 5 lat	wieś	70%
		małe miasto	65%
		duże miasto	60%
	okres > 5 lat	wieś	65%
		małe miasto	60%
		duże miasto	55%

- stosowanie limitów LtV, na maksymalnym poziomie:
 - 80% - w przypadku ekspozycji kredytowych zabezpieczonych na nieruchomościach mieszkalnych,
 - 90% - w przypadku ekspozycji kredytowych zabezpieczonych na nieruchomościach mieszkalnych, gdy część ekspozycji przekraczająca 80% LtV jest odpowiednio ubezpieczona lub kredytobiorca przedstawił dodatkowe zabezpieczenie w formie blokady środków na rachunku bankowym lub poprzez

- zastaw na denominowanych w złotych dłużnych papierach wartościowych Skarbu Państwa lub NBP, przeniesienie określonej kwoty w złotych lub w innej walucie na własność banku, zgodnie z art. 102 ustawy – Prawo bankowe, przeniesienie środków klienta zgromadzonych na rachunku III filaru, w ramach systemu emerytalnego, tj. na Indywidualnym Koncie Emerytalnym (IKE) lub Indywidualnym Koncie Zabezpieczenia Emerytalnego (IKZE),
- 75% - w przypadku ekspozycji kredytowej zabezpieczonej na nieruchomości komercyjnej przychodowej,
 - 80% - w przypadku ekspozycji kredytowej zabezpieczonej na nieruchomości komercyjnej pozostałej,
 - 80% - w przypadku ekspozycji kredytowej zabezpieczonej na nieruchomości komercyjnej, gdy część ekspozycji przekraczająca 75% LtV jest odpowiednio ubezpieczona lub kredytobiorca przedstawił dodatkowe zabezpieczenie w formie blokady środków na rachunku bankowym lub poprzez zastaw na denominowanych w złotych dłużnych papierach wartościowych Skarbu Państwa lub NBP, przeniesienie określonej kwoty w złotych lub w innej walucie na własność banku, zgodnie z art. 102 ustawy – Prawo bankowe, przeniesienie środków klienta zgromadzonych na rachunku III filaru, w ramach systemu emerytalnego, tj. na Indywidualnym Koncie Emerytalnym (IKE) lub Indywidualnym Koncie Zabezpieczenia Emerytalnego (IKZE),
 - powyższe wskaźniki ulegają obniżeniu o 5 p.p., jeżeli długość okresu zaangażowania Banku w finansowanie ekspozycji kredytowej przekracza 20 lat;
- kierowanie oferty kredytów hipotecznych głównie do klientów detalicznych, preferowanie zabezpieczeń hipotecznych w postaci nieruchomości mieszkalnych, stosowanie maksymalnego okresu kredytowania 30 lat;
 - stosowanie ostrożnego podejścia do wycen nieruchomości, m.in. poprzez:
 - dokonywanie weryfikacji wycen przez pracowników posiadających odpowiednie przeszkolenie;
 - zlecanie ponownych wycen, jeżeli w ocenie Banku wartość nieruchomości obniżyła się o 10% i jeżeli zabezpieczenia ekspozycji Banku na tej nieruchomości pomniejszają podstawę naliczania rezerw celowych i odpisów aktualizujących dotyczących odsetek;
 - stosowanie rotacji rzeczoznawców majątkowych przy wycenie nieruchomości, zgodnie z regulacjami wewnętrznymi.

Ryzyko detalicznych ekspozycji kredytowych

1. Cele strategiczne w zakresie ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych obejmują:
 - wdrożenie, weryfikację i aktualizację zasad zarządzania ryzykiem w obszarze związanym z detalicznymi ekspozycjami kredytowymi, które będą uwzględniały w sposób adekwatny do skali prowadzonej działalności zapisy dobrych praktyk w zakresie zarządzania detalicznymi ekspozycjami kredytowymi;
 - prowadzenie działalności w zakresie związanym z udzielaniem detalicznych ekspozycji kredytowych mającej na celu utrzymanie zaangażowania na nieistotnym poziomie;
 - utrzymywanie udziału portfela detalicznych ekspozycji zagrożonych na poziomie nie wyższym od 1% całego portfela detalicznych ekspozycji kredytowych;
 - zaangażowanie się w detaliczne ekspozycje kredytowe maksymalnie do 15% ich udziału w portfelu kredytowym.

2. Bank realizuje cele strategiczne poprzez:

- przyjęcie maksymalnego okresu kredytowania dla detalicznych ekspozycji kredytowych na 10 lat;
- udzielanie kredytów detalicznych tym klientom, w przypadku których wskaźnik Dtl/DStI nie przekracza:
 - a) dla produktów, w których nie jest wykorzystywany model scoringowy:

Warunki			Maksymalny poziom Dtl/DStI nie więcej niż
dochód netto wnioskodawcy PWP – przeciętne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw	okres kredytowania	miejsce zamieszkania - wieś - małe miasto ≤ 50 tys. - duże miasto > 50 tys.	
dochód ≤ PWP	okres ≤ 5 lat	wieś	55%
		małe miasto	50%
		duże miasto	45%
	okres > 5 lat	wieś	50%
		małe miasto	45%
		duże miasto	40%
dochód > PWP	okres ≤ 5 lat	wieś	70%
		małe miasto	65%
		duże miasto	60%
	okres > 5 lat	wieś	65%
		małe miasto	60%
		duże miasto	55%

b) dla produktów, w których jest wykorzystywany model scoringowy:

dochód netto wnioskodawcy PWN – przeciętne wynagrodzenie netto w gospodarce	Maksymalny poziom Dtl/DStI	
	okres kredytowania	
	okres ≤ 5 lat	okres > 5 lat
dochód < 1 x PWN	50%	45%
1 x PWN ≤ dochód < 2 x PWN	65%	60%
dochód ≥ 2x PWN	70%	65%

Ryzyko zarządzania ekspozycjami kredytowymi nieobsługiwany i restrukturyzowanymi

1. Celem strategicznym zarządzania ekspozycjami nieobsługiwany i restrukturyzowanymi jest zapewnienie w średnim terminie realizacji celów związanych z oczekiwanym poziomem portfela zagrożonego oraz poziomem rezerw celowych Banku, zgodnie z wymogami IPS-SGB oraz założeniami planu finansowego Banku i Wewnętrznego Planu Naprawy (jeżeli Bank taki realizuje).

2. Do głównych zadań w zakresie zarządzania ekspozycjami nieobsługiwanymi i restrukturyzowanymi w Banku, należą:

- staranne identyfikowanie i sprawozdawanie ekspozycji nieobsługiwanym i restrukturyzowanym;
- ustalenie strategii redukcji NPE i monitorowanie poziomu redukcji NPE;
- dostarczanie Zarządowi oraz Radzie Nadzorczej informacji na temat aktualnych i prognozowanych wielkości portfela NPE i FBE oraz udziału tych ekspozycji w portfelu Banku ogółem, w tym w podziale na poszczególne portfele kredytowe i produktowe;
- dostarczanie Zarządowi oraz Radzie Nadzorczej informacji o wielkości migracji do portfela NPE oraz czynników wpływających na wielkość tych migracji;
- analiza efektywności i skuteczności stosowania działań restrukturyzacyjnych i windykacyjnych w tym poprzez poprawę klasyfikacji ryzyka, spłaty, sprzedaż portfela NPE, odpisania, umorzenia;
- raportowanie wyników oceny oraz adekwatności kapitałowej Zarządowi i Radzie Nadzorczej;
- wykorzystywanie przez Zarząd i Radę Nadzorczą wyników audytów wewnętrznych i zewnętrznych do bieżącego zarządzania i nadzoru nad portfelem.

3. Jeżeli wskaźnik kredytów zagrożonych (rozumiany jako wskaźnik NPL) jest równy lub wyższy niż 5,0%, Bank realizuje cele obejmujące:

- analizę czynników, w tym również makroekonomicznych, powodujących powstanie ekspozycji nieobsługiwanym,
- identyfikację skali ekspozycji kredytowych nieobsługiwanym,
- wyznaczenie metod redukcji ekspozycji kredytowych nieobsługiwanym ze wskazaniem stosowanej metody redukcji, w zależności od okresu, w którym ekspozycja stała się nieobsługiwana oraz monitorowanie skuteczności zastosowanej metody,
- opracowanie planu operacyjnego, w którym zostaną wskazane czynności, zmierzające do redukcji istniejącego portfela ekspozycji kredytowych nieobsługiwanym oraz ograniczenia powstania takich ekspozycji,
- rzetelną analizę ryzyka płynności przyjętych zabezpieczeń z uwzględnieniem monitorowania ich wartości,
- badanie potencjalnego wpływu niepowodzenia wprowadzonych działań ograniczających powstawanie ekspozycji kredytowych nieobsługiwanym na wynik finansowy banku oraz jego pozycję kapitałową,
- opracowanie raportu, na podstawie którego organy zarządzające, uzyskają wiarygodną informację o monitorowaniu ryzyka ekspozycji nieobsługiwanym,
- uwzględnienie w strukturze organizacyjnej pracownika/zespołu, odpowiedzialnego za monitorowanie ryzyka ekspozycji restrukturyzowanym i windykowanym.

Ryzyko operacyjne

1. Cele strategiczne w zakresie ryzyka operacyjnego obejmują:

- optymalizację efektywności gospodarowania poprzez zapobieganie i minimalizowanie strat operacyjnych oraz wyeliminowanie przyczyn ich powstawania;
- racjonalizację kosztów;
- zwiększenie szybkości oraz adekwatności reakcji Banku na zdarzenia od niego niezależne;

- automatyzację procesów realizowanych w Banku, pozwalającą w sposób bezpieczny zredukować ryzyko wynikające z błędów ludzkich;
- wdrożenie efektywnej struktury zarządzania ryzykiem operacyjnym, w tym określenie ról i odpowiedzialności w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym.
- transfer/dzielenie ryzyka z podmiotami posiadającymi większe doświadczenie i możliwości, w szczególności w zakresie nowoczesnych technologii i zaawansowanych produktów i usług bankowych oferowanych z ich wykorzystaniem.

2. Celem strategicznym w zakresie ryzyka związanego z powierzaniem wykonywania czynności podmiotom zewnętrznym, w tym sklasyfikowanych jako outsourcing, jest powierzanie wykonywania czynności w sposób zapewniający:

- ciągłe i niezakłócone ich działanie, zwłaszcza w przypadku powierzania funkcji krytycznych lub istotnych;
- brak niekorzystnego wpływu na:
 - prowadzenie przez Bank działalności zgodnie z przepisami prawa,
 - ostrożne i stabilne zarządzanie Bankiem,
 - skuteczność systemu kontroli wewnętrznej w Banku,
 - możliwość wykonywania obowiązków przez biegłego rewidenta upoważnionego do badania sprawozdań finansowych Banku,
 - ochronę tajemnicy prawnie chronionej.

3. Bank realizuje wyżej opisane cele strategiczne poprzez:

- opracowanie i wdrożenie systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym, adekwatnego do profilu ryzyka Banku;
- opracowanie i wdrożenie systemu zarządzania zasobami ludzkimi, który pozwala na stworzenie kultury organizacyjnej wspierającej efektywne zarządzanie ryzykiem operacyjnym;
- opracowanie i wdrożenie skutecznego systemu kontroli wewnętrznej pozwalającego na monitorowanie i korygowanie wykrytych nieprawidłowości (w szczególności w obszarach najbardziej narażonych na ryzyko);
- opracowanie i wdrożenie zasad zarządzania modelami oraz zasad zarządzania ryzykiem wynikającym ze stosowania modeli;
- zachowanie należytej staranności przy wyborze usługodawcy, w tym nierekomendowanie możliwości powierzania czynności przedsiębiorcom zagranicznym, niemającym stałego zamieszkania lub nieposiadającym siedziby na terytorium Polski;
- zapewnianie sobie odpowiednich warunków technicznych (w tym technologicznych), wspierających w sposób bezpieczny działalność Banku i przetwarzane przez niego informacje, w szczególności w sytuacji powierzenia wykonywania czynności podmiotowi zewnętrznemu;
- monitorowanie usługodawcy oraz jakości świadczonych przez niego usług w trakcie trwania umowy;
- opracowanie i wdrożenie procedur opisujących istniejące w Banku procesy, które regularnie są dostosowywane do zmieniających się warunków otoczenia wewnętrznego i zewnętrznego;
- opracowanie i wdrożenie oraz aktualizowanie i testowanie planów awaryjnych i planów zachowania ciągłości działania Banku;

- zapewnienie sobie możliwości wyjścia z umowy w przypadku powierzenia wykonywania czynności podmiotowi zewnętrznemu, jeżeli w związku z realizacją umowy występuje zagrożenie dla realizacji wyżej wymienionych celów, w szczególności w wyniku:
 - niewykonania świadczenia ze strony dostawcy usług,
 - pogorszenia jakości wykonywanej funkcji oraz rzeczywistych lub potencjalnych zakłóceń działalności spowodowanych niewłaściwym wykonaniem funkcji lub jej całkowitym lub częściowym niewykonaniem,
 - istotnego zagrożenia dla odpowiedniego i ciągłego wykonywania danej funkcji;
- posiadanie udokumentowanej strategii wyjścia w przypadku outsourcingu krytycznych lub istotnych funkcji

4. Ryzyko operacyjne w Banku rozumiane jest jako możliwość wystąpienia straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności procesów wewnętrznych, ludzi i systemów lub ze zdarzeń zewnętrznych; definicja ta obejmuje ryzyko prawne, natomiast nie uwzględnia ryzyka reputacji i ryzyka strategicznego.

5. Ryzyko operacyjne obejmuje swoim zasięgiem:

- **ryzyko bezpieczeństwa** – ryzyko zakłócenia funkcjonowania podmiotu lub strat finansowych w wyniku niedostatecznej ochrony jego zasobów i informacji;
- **ryzyko ciągłości działania** – ryzyko braku możliwości prowadzenia przez Bank działalności lub poniesienia strat w wyniku zdarzeń nadzwyczajnych;
- **ryzyko przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu** – ryzyko poniesienia strat, w wyniku zamieszania w proceder prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu prowadzonego przez Klientów Banku, jego pośredników lub pracowników;
- **ryzyka nadużyć i defraudacji** – ryzyko związane ze świadomym działaniem na szkodę podmiotu przez jego pracowników lub osoby trzecie;
- **ryzyko prawne** – ryzyko poniesienia strat na skutek błędnego lub zbyt późnego opracowania lub uchwalenia regulacji wewnętrznych, ich niestabilności, zmian w orzecznictwie, błędnego ukształtowania stosunków prawnych, jakości dokumentacji formalno-prawnej czy niekorzystnych rozstrzygnięć sądów lub innych organów w sprawach spornych prowadzonych z innymi podmiotami;
- **ryzyko outsourcingu** – ryzyko negatywnego wpływu ze strony podmiotu zewnętrznego na: ciągłość działania, bezpieczeństwo fizyczne lub systemowe, integralność, poufność i dostępność danych prawnie chronionych, jakość świadczonych przez Bank usług, w obszarze objętym umową;
- **ryzyko bancassurance** - ryzyko poniesienia straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań, jakie mogą wyniknąć z zawartych umów ubezpieczenia i umów gwarancji ubezpieczeniowych, w związku z niewłaściwymi założeniami dotyczącymi wyceny składek i tworzenia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych,
- **ryzyko prowadzenia działalności (postępowania)**- rzeczywiste lub potencjalne ryzyko strat, jakie może ponieść Bank w wyniku niewłaściwego świadczenia usług finansowych, w tym umyślnego uchybienia lub zaniedbania;
- **ryzyko modeli** – potencjalna strata, jaką może ponieść Bank, w wyniku decyzji, które mogły zasadniczo opierać się na danych uzyskanych przy zastosowaniu modeli, z powodu błędów w opracowaniu, wdrażaniu lub stosowaniu takich modeli

6. System zarządzania ryzykiem operacyjnym obejmuje:

- wszystkie obszary działalności Banku, w tym również zlecenie czynności na zewnątrz,
- identyfikację, pomiar i ocenę ryzyka operacyjnego, m.in z wykorzystaniem narzędzia samooceny ryzyka operacyjnego w realizowanych procesach,
- monitorowanie i kontrolowanie poziomu ryzyka operacyjnego poprzez system raportowania zdarzeń i strat operacyjnych, monitorowanie stopnia realizacji KRI (kluczowych wskaźników ryzyka), w tym wartości progowych sum strat dla poszczególnych rodzajów zdarzeń ryzyka operacyjnego, przeprowadzanie testów warunków skrajnych,
- akceptowanie poziomu ryzyka, bądź podejmowanie działań ograniczających ryzyko w uzasadnionych przypadkach.

7. W systemie zarządzania ryzykiem operacyjnym uczestniczą wszyscy pracownicy Banku, ponieważ dotyczy on wszystkich komórek i jednostek organizacyjnych Banku.

8. Zarząd Banku odpowiada za skuteczność systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym, w tym utrzymywanie poziomu tego ryzyka w granicach wyznaczonej tolerancji/apetytu.

9. Odpowiedzialność za obszar zarządzania ryzykiem operacyjnym przypisana jest Prezesowi Zarządu.

Ryzyko walutowe

1. Cele strategiczne w zakresie działalności walutowej obejmują:

- obsługę klientów Banku w zakresie posiadanych uprawnień walutowych;
- zapewnienie klientom Banku kompleksowej obsługi w zakresie prowadzenia rachunków walutowych bieżących i terminowych, obsługi kasowej, realizacji przelewów otrzymywanych i wysyłanych za granicę oraz wykonywania innych czynności obrotu dewizowego za pośrednictwem Banku Zrzeszającego;
- minimalizowanie ryzyka walutowego.

2. Bank realizuje cele strategiczne poprzez:

- dążenie do utrzymania domkniętych indywidualnych pozycji walutowych tak, aby pozycja walutowa całkowita nie przekroczyła 0,75% funduszy własnych Banku;
- prowadzenie transakcji wymiany walut z Bankiem Zrzeszającym polegających na zagospodarowywaniu nadwyżek środków walutowych oraz domykaniu otwartych pozycji walutowych Banku; transakcje walutowe nie mają charakteru spekulacyjnego;
- utrzymywanie poziomu aktywów płynnych w walutach obcych, które zaspokoją wypływy netto w danej walucie obcej;
- podnoszenie kwalifikacji kadry oraz ścisłą współpracę w tym zakresie z Bankiem Zrzeszającym;
- niedokonywanie transakcji w walutach niewymienialnych.

Ryzyko płynności

1. Cele strategiczne w zakresie ryzyka płynności obejmują:

- zapewnienie finansowania aktywów i terminowego wykonywania zobowiązań w toku normalnej działalności Banku lub w innych warunkach, które można przewidzieć, bez konieczności poniesienia straty;

- zapobieganie powstania sytuacji kryzysowej, zwłaszcza z powodu czynników wewnątrzbankowych oraz posiadanie aktualnego i skutecznego planu awaryjnego na wypadek wystąpienia takiej sytuacji.

2. Bank realizuje cele strategiczne poprzez:

- utrzymywanie przez Bank nadwyżki aktywów nieobciążonych na minimalnym poziomie stanowiącym zabezpieczenie na wypadek zrealizowania się scenariuszy warunków skrajnych płynności w „horyzoncie przeżycia” wynoszącym 30 dni (tolerancja ryzyka płynności);
- realizowanie strategii finansowania;
- pozyskiwanie depozytów o możliwie długich terminach wymagalności, tak aby Bank mógł otwierać po stronie aktywnej pozycje o dłuższym horyzoncie czasowym;
- utrzymywanie wymogu pokrycia płynności (wskaźnika LCR) oraz stabilnego finansowania (wskaźnika NSFR) przynajmniej na poziomie określonym w Planie Naprawy jako poziom ostrzegawczy;
- finansowanie na bezpiecznym poziomie należności powiększonych o majątek trwały przez depozyty powiększone o fundusze własne z zachowaniem limitu przyjętego w Systemie Ochrony;
- utrzymywanie płynnościowej struktury bilansu na poziomie zapewniającym występowanie nadwyżki skumulowanych aktywów nad skumulowanymi pasywami w okresie do 1 roku oraz nadwyżki skumulowanych pasywów nad skumulowanymi aktywami w okresie powyżej 1 roku;
- zapewnienie globalnej wypłacalności Banku, oznaczającej posiadanie skumulowanej luki płynności (bez uwzględnienia zobowiązań pozabilansowych udzielonych i otrzymanych oraz funduszy własnych w pasywach) na poziomie nieujemnym;
- dywersyfikacja źródeł finansowania poprzez ograniczanie udziału środków dużych deponentów;
- dążenie do podnoszenia stabilności źródeł finansowania głównie poprzez pozyskiwanie środków od gospodarstw domowych po akceptowalnej cenie oraz poprzez wydłużanie terminów wymagalności;
- identyfikacja wszelkich zagrożeń związanych z ryzykiem utraty płynności w zależności od stwierdzonego charakteru zagrożenia postępowanie według procedur awaryjnych określonych w obowiązujących w Banku zasadach zarządzania ryzykiem płynności.

Ryzyko stopy procentowej

1. Cele strategiczne w zakresie ryzyka stopy procentowej obejmują:

- optymalizację wyniku odsetkowego w warunkach zmienności rynkowych stóp procentowych;
- ograniczanie negatywnego wpływu zmian stóp procentowych poprzez odpowiednie kształtowanie struktury aktywów i pasywów wrażliwych na zmiany stóp procentowych;
- utrzymywanie poziomu ryzyka w ramach ustanowionych limitów opisanych w wewnętrznej procedurze dotyczącej zasad zarządzania ryzykiem stopy procentowej, lecz nie więcej niż:
 - 7% Tier I dla ryzyka niedopasowania,
 - 1% -Tier I dla ryzyka bazowego,
 - 1% Tier I dla ryzyka opcji klienta,

- 8% kapitału Tier I dla zmiany wartości ekonomicznej kapitału dotyczącej sześciu scenariuszy szokowych opisanych szczegółowo w obowiązujących w Banku zasadach zarządzania ryzykiem stopy procentowej.

2. Bank realizuje cele strategiczne poprzez:

- ograniczenie ryzyka stopy procentowej tylko do portfela bankowego i tylko do pozycji wynikających z produktów bilansowych;
- ograniczenie kwoty pozycji wrażliwych na zmiany stóp procentowych z terminami przeszacowania powyżej 1 roku;
- zmniejszanie ryzyka bazowego poprzez:
 - stosowanie dla produktów klientowskich stóp referencyjnych w postaci stawek własnych Banku (w zakresie przewidzianym w przepisach prawa),
 - oferowanie klientom produktów depozytowych, których oprocentowanie uzależnione byłoby od stawek rynkowych (stóp rynku międzybankowego)
 - dążenie do wypracowywania jak największych przychodów pozaodsetkowych.
 -

3. Bank w swojej strategii biznesowej dopuszcza możliwość stosowania modelu biznesowego polegającego na finansowaniu aktywów ze stosunkowo długim terminem przeszacowania (zwłaszcza powyżej 1 roku) zobowiązaniami ze stosunkowo krótkim terminem przeszacowania (poniżej 1 roku). W przypadkach, w których istnienie takiego modelu nie będzie wynikało tylko z konieczności spełnienia przepisów zewnętrznych (np. wypełnienia rekomendacji nadzorczych lub realizacji programów rządowych) Bank wyznaczy limit określający maksymalną wartość wyniku odsetkowego netto generowanego przez ten model. Wyznaczając wysokość limitu, Bank weźmie pod uwagę poziom ewentualnie utraconych dochodów odsetkowych, w sytuacjach, w których stopy procentowe uległyby zwiększeniu.

Ryzyko kapitałowe

1. Długoterminowe cele kapitałowe Banku:

- dążenie do zapewnienia odpowiedniej struktury oraz systematycznego wzrostu funduszy własnych, adekwatnych do skali i rodzaju prowadzonej działalności;
- ograniczenie wyznaczania łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko do rodzajów ryzyka przewidzianych przez przepisy prawa przy założeniu braku prowadzenia działalności handlowej;
- posiadanie minimalnej wielkości łącznego współczynnika kapitałowego;
- posiadanie minimalnej wielkości współczynnika kapitału Tier I;
- posiadanie minimalnej wielkości współczynnika kapitału podstawowego Tier I;
- obciążenie kapitałem wewnętrznym funduszy własnych na maksymalnym poziomie 74%; tym samym posiadanie wewnętrznego współczynnika kapitałowego na minimalnym poziomie 12%;
- dążenie do takiej struktury funduszy Tier I, aby kapitał rezerwowy stanowił 85% kapitału Tier I;
- dywersyfikacja funduszu udziałowego poprzez ograniczenie pakietu udziałów jednego członka do 5% funduszu udziałowego; zwiększenie pakietu udziałów powyżej 5% funduszu udziałowego wymaga zgody Spółdzielni;
- przekazywanie na fundusze własne minimum 70% nadwyżki bilansowej;

- posiadanie zaangażowania w kapitał zakładowy (akcyjny) Banku Zrzeszającego na poziomie minimum 0,5% sumy bilansowej Banku;
- ograniczenie jednostkowego zaangażowania kapitałowego w instytucjach finansowych, bankach krajowych, zakładach ubezpieczeń i zakładach reasekuracji w taki sposób, aby umniejszenie funduszy własnych Banku z tego tytułu nie stanowiło zagrożenia dla celów w zakresie minimalnych poziomów współczynników kapitałowych;
- nie angażowanie się kapitałowe w podmioty będące Uczestnikami Systemu Ochrony, za wyjątkiem Banku Zrzeszającego;
- utrzymywanie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych w wysokości równej co najmniej obowiązującym Bank poziomom MREL-TREA i MREL-TEM;
- utrzymywanie wskaźnika dźwigni co najmniej na poziomie limitu.

Ryzyko braku zgodności

1. Cele strategiczne w zakresie ryzyka braku zgodności obejmują:

- zapewnienie działania Banku zgodnego z przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi oraz standardami rynkowymi;
- zapewnienie zgodności regulacji wewnętrznych Banku z przepisami zewnętrznymi;
- dążenie i dbałość o:
 - wizerunek zewnętrzny Banku rozumiany jako instytucja zaufania publicznego,
 - pozytywny odbiór Banku przez klientów,
 - przejrzystość działań Banku wobec klientów,
 - stworzenie kadry pracowniczej identyfikującej się z Bankiem, dobrze zorganizowanej wewnętrznie dla realizacji wspólnych celów wytyczonych przez Bank.

2. Bank realizuje cele strategiczne poprzez:

- identyfikację, ocenę, kontrolę, monitorowanie i raportowanie w zakresie ryzyka braku zgodności;
- projektowanie i wprowadzenie bazujących na ocenie ryzyka braku zgodności mechanizmów kontroli ryzyka braku zgodności;
- sprawne i skuteczne podejmowanie działań naprawczych w sytuacji zidentyfikowania braku zgodności;
- systematyczne podnoszenie kompetencji komórki ds. zgodności.